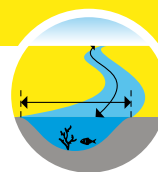

Connectiviteit

Natte doorsnede

Habitatgeschiktheid

Stuwpasserende nevengeulen

Herstel stromend water langs de Maas

De afgelopen honderdvijftig jaar is het grootste deel van de Maas veranderd van een vrij slingerende rivier naar een kanaalachtige waterweg met stenige oevers. Bochten werden afgesneden om de bevaarbaarheid te verbeteren en om bij hoogwater het water sneller naar de Noordzee af te voeren. Ook zijn zeven stuwen aangelegd die zorgen voor voldoende diepgang voor schepen.

De aanpassingen aan de Maas brachten ons economische voorspoed, maar voor het leven in de rivier pakte dit minder goed uit. Natuurlijke stroming en dynamiek raakten verstoord. Daardoor zijn veel planten, vissen en kleine waterdierpjes die afhankelijk zijn van stromend water flink in aantal achteruit gegaan, of zelfs helemaal uit de Maas verdwenen.

Op Europees niveau zijn afspraken gemaakt om de kwaliteit van onze rivieren, en dus ook de Maas, te verbeteren. Die zijn vastgelegd in de Kaderrichtlijn Water (KRW). Voortvloeiend daaruit heeft Rijkswaterstaat onder meer de opdracht gekregen om stromend water langs de Maas terug te brengen. Hierdoor zullen de stromingsminnende plant- en diersoorten weer toenemen en

verbetert de ecologische waterkwaliteit. Alle KRW-maatregelen moeten uiterlijk december 2027 zijn uitgevoerd.

Waar wordt deze maatregel toegepast?

De stuwen in de Maas zorgen voor een bijna vast waterpeil. Alleen bij hoogwater mag de rivier vrij afstromen; de stuwen zijn in dat geval helemaal geopend. De meest voor de hand liggende oplossing om stromend water terug te brengen, is om een geul om de stuw heen te leggen. We noemen dit een stuwpasserende nevengeul.

Bij Roermond bevindt zich al sinds 2013 zo'n nevengeul, door het gebied Stadsweide. En bij stuw Borgharen ligt er een sinds 2020, door het eiland Bosscherveld. Aanvullend daaraan zijn er nu ook plannen voor deze maatregel bij de stuwen Sambeek (Geul Ossenkamp) en Grave (Geul Coehoorn).

Hoe wordt de maatregel toegepast?

Een stuwpasserende nevengeul heeft in feite het karakter van een natuurvriendelijk beekje dat parallel langs de rivier loopt. Om de gewenste stroming te krijgen, wordt gebruik gemaakt van

het hoogteverschil bij de stuw. Dat verval kan wel 3 meter of meer zijn. Door aan de bovenstroomse kant van de stuw een beetje Maaswater af te leiden richting de nevengeul, ontstaat daarin een rustig stromend beekje, dat benedenstrooms van de stuw weer uitmondt op de rivier.

Er wordt hierbij maar weinig water uit de Maas onttrokken. De ingreep heeft daarom geen impact op de scheepvaart of het stuwbeheer. Het zijn overigens geen hoogwatergeulen; ze zijn echt bedoeld als leefgebied voor de waternatuur. Bij hoge waterafvoeren op de Maas loopt de nevengeul vol en is dan niet meer te zien in de uiterwaard, die dan immers helemaal onder staat.

De geul wordt licht slingerend in de uiterwaard aangelegd. In de lengte gaat het om zo'n 2,5 tot 4 kilometer en de waterdiepte bedraagt ongeveer 1 meter. In de buitenbochten kunnen steilere randen ontstaan, in de binnenbochten juist flauwere oevers. Dit zorgt voor veel gradiënten: geleidelijke overgangen van nat naar droog, van hoog naar laag, van diep naar ondiep en afwisseling in stroomsnelheid. Het aanbrengen van dood hout onder water zorgt voor aanhechtingsplaatsen voor allerlei wieren en waterdiertjes en jonge vissen vinden er een schuilplaats.

Wat levert het op?

Het is van tevoren niet exact te voorspellen welke flora en fauna terug zullen keren. De natuur vult dat uiteindelijk zelf in. Typerende soorten in het Maasgebied zijn rivierfonteinkruid en waterdiertjes als schoraas, kokerjuffers en watervlooien. Verschillende vissen

Riviergrondels | © blikonderwater

kunnen er terecht om op te groeien of te paaien, bijvoorbeeld barbeel, rivierprik en riviergrondel. Trekvisen kunnen in principe ook gebruik maken van deze nevengeulen om langs een stuw te zwemmen. De al langer bestaande vistrap langs elke stuw blijft echter noodzakelijk om ze daar bij te helpen; die is daar specifiek voor ontworpen.

Samenwerken aan ecologische waterkwaliteit

Rijkswaterstaat werkt samen met marktpartijen en andere waterbeheerders aan ecologisch herstel van oppervlaktewateren. Vanuit verschillende programma's nemen we maatregelen om leefgebieden terug te brengen, vissen ruim baan te geven en het water schoon en gezond te maken. Omdat water en natuur zich niets van landsgrenzen aantrekken, zijn hier afspraken over gemaakt in de Europese Kaderrichtlijn Water en Natura 2000. Het nationale programma Programmatische Aanpak Grote Wateren is een aanvulling op deze twee programma's.